

תוכן עניינים

4.....	מבוא	
5.....	1. סקירת ספרות	
5.....	1.1 תרבות ארגונית ומגדר	
5.....	1.1.1 מגדר ותרבות	
7.....	1.1.2 מאפיינים ורקע של תרבות ארגונית	
8.....	1.1.3 השתלבותן של נשים במסגרות תרבותיות גבריות	
9.....	1.2 ספורט ומגדר	
9.....	1.2.1 רקע והיסטוריה	
10.....	1.2.2 ספורט ומלחמת המינים	
14.....	1.3 ספורט נשים בישראל	
14.....	1.3.1 שילוב נשים בספורט – סקירה היסטורית	
16.....	1.3.2 ענפי ספורט נשים בולטים בארץ – מצב נוכחי	
18.....	2. שיטת המחקר	
18.....	2.1 משתתפי המחקר	
19.....	2.2 כלי המחקר	
19.....	2.3 הליך המחקר	
19.....	2.4 ניתוח הממצאים	
20.....	2.5 עקרונות אתיים ומהימנות המחקר	
21.....	3. ממצאים	
21.....	3.1 תחילת העיסוק בענף	
22.....	3.2 מעבר מעיסוק חובבני לעיסוק מקצועי בענף	
23.....	3.3 תפיסה מגדרית את הענף	
24.....	3.4 אפליה ויכולת פרנסה	
25.....	3.5 סיכום הממצאים	
26.....	4. דיון וסיכום	
26.....	4.1 אספקטים גופניים של אפליה	
27.....	4.2 החשיפה התקשורתית לספורט הנשים	
28.....	4.3 סיכום והמלצות להמשך	
29.....	5. מקורות	
33.....	נספחים	
33.....	נספח א': ריאיון חצי מובנה	
34.....	נספח ב' – ראיונות המחקר	

מבוא

במציאות הנוכחית, נשים נתונות לאפליה יומיומית ובכל תחומי החיים. תחום המגדר חולש בעשרות השנים האחרונות ומנתח בהצלחה כיצד אפליה זו עובדת בכל מקום אפשרי, החל ממקום העבודה, החל מהדרך שבה נוצר (או שאינו נוצר) האיוון בין הבית למשפחה, האחריות על הבית עצמו, חלוקת התפקידים, הצבא בהקשר הישראלי, ובעיקר עוסק בקירות הזכויות העומדות בפני האישה בעולם המערבי, גם כיום (Lindsey, 2015). ברמה האקדמית, ניתן לומר כי ישנו דיון עיקרי בשתי סוגיות משמעותיות, זו הבוחנת את מצב האישה והתקדמותה לעבר עולם שוויוני יותר, ואילו הסוגיה השנייה, התיאורטית יותר, המבקשת להציב את המושג מגדר כספקטרום שבו ישנם שלל של מגדרים ודקויות בין אלו, זאת לעומת המצב הישן והארכאי, של דיכוטומיה סטראוטיפית בין גבר ואישה בלבד (אורי וברקוביץ, 2006).

בהמשך לדברים אלו, בעשורים האחרונים ישנה אף יותר תשומת לב לסוגיה של ספורט והאפליה הקיימת בקרב נשים המבקשות לשחק ספורט ברמה המקצוענית. ספורט הינו נחשב לאחת מחוויות הבידור הפופולאריות ביותר בעולם המערבי (וגם זה האיננו מערבי), תעשייה אשר מייצרת כוכבי על וקבוצות המגלגלות סכומי עתק, אם ממכירת כרטיסים למשחקים, ובעיקר מזכויות שידור, פרסומות וספונסרים (Moran, 2016). למרות הצלחה זו של ענפים רבים בתחומי ספורט שונים, הצלחה זו לרוב פוסחת או מגיעה בצורה מצומצמת הרבה יותר לנשים וקבוצות ספורט נשיות המשחקות את אותו המשחק אותו משחקים הגברים. בעיני רבים, הסיבה לכך נעוצה בהיסטוריה של הספורט, אשר מלכתחילה נועדה לסמל ולהחליף פעולות קדמוניות יותר (כמו הציד) אותם עשו במקור גברים בלבד (Morris, 1981).

למרות דברים אלו, בענפים רבים, בארץ ובעולם, משתתפות נשים אשר נלחמות על זכויותיהן להרוויח ולעשות ספורט מקצועני כמו גברים. למרות מאבק זה, נשים בתחומים רבים נאלצות לעסוק בספורט מקצועני בנוסף לעבודה רגילה, נוכח הקושי להתפרנס במרבית הענפים הקיימים (כמו למשל כדורסל או כדורגל) (Galily & Betzer-Tayar, 2014).

עבודת מחקר זו תבקש להבין כיצד האפליה בספורט נשים למעשה עובדת, מהם הסיבות העדכניות לאותה אפליה, מה עומד מאחוריה, באיזה אספקטים היא משפיעה ומה המשמעות של אפליית נשים בספורט בתור פעילות הנחשבת מבחינות רבות כסטייה חברתית. כלומר, שאלת המחקר של עבודה זו היא **'כיצד מתבטאת האפליה המגדרית נגד נשים בספורט נשי בארץ?'**.

כדי לענות על שאלה זו, בחרנו במחקר האיכותני. באמצעות ראיונות חצי מובנים, נדע להציג את נקודת המבט של נשים ואת החוויות שהן חוות כשחקניות מקצועניות. באמצעות אותן שיחות, נוכל לנתח את האפליה בספורט הנשים ולהבין את המשמעות שלה כלפי המאבק הנשי לשוויון בכלל.

ספורט נחשב לאחד מהחוויות הבידוריות הבולטות והחשובות של התרבות הפופולארית. במידה רבה, צורת היחס לנשים בספורט נלמדת ומונצחת באמצעות למידה של נערות ונערים את ההבדל הגופני והתפיסתי של נשים בספורט ובענפים בהם הן משחקות. יצירת הבנה טובה יותר לגבי הסוגיה יוכל לעזור ולשפר את המציאות שבה נשים מופלות פחות, וכך ליצור סיטואציה שנשים חשות בנוח לבטא את עצמן גם במישור הספורטיבי. עבודת מחקר זו מבקשת לתרום למחקר האקדמי בתחום, ולהוסיף עליו.

1. סקירת ספרות

סקירת ספרות זו תבקש להאיר את הידע האקדמי הקיים על הסוגיה המגדרית בהקשר של תעשיית הספורט ועולם הספורט, על ההבניה החברתית בספורט, ולבסוף על המצב בספורט הישראלי. על כן, פרק זה יחולק לשלושה חלקים, שמטרתם יהיו להתכנס בהדרגה אל נושא המחקר. בחלק הראשון של הסקירה הספרותית, נעסוק בתעסוקה ומגדר, תוך התייחסות להתייחסות התיאורטית של השתלבותן של נשים בתרבויות (ארגוניות) גבריות. פרק זה יאיר את הידוע על התשתית הערכית, הסמלית והתרבותית של אפליה והדרת נשים במרחבים בעלי אופי גברי, כמו ספורט. בחלק השני, נעסוק באופן ממוקד יותר בספורט, ההיסטוריה של הספורט, וכיצד הספורט התעצב להיות בעל אופי גברי כפי שהוא היום. פרק זה ייגע באספקטים השונים של האפליה של הנשים בספורט, כמו סוגית המבנה של הגוף, הבעייתיות הכלכלית והשיווקית של ספורט נשים, ולבסוף של הבניה גברית של הספורט מגיל צעיר.

בחלק השלישי והאחרון של סקירת הספרות, נעסוק באופן ממוקד במצב של הספורט הישראלי, תוך התעסקות בענפים ספציפיים בהם ישנה נוכחות נשית חזקה יותר לעומת כאלו שפחות. פרק זה יהווה את ההקדמה הממוקדת ביותר לדברים שיעלו במסגרת שאלת המחקר.

1.1 תרבות ארגונית ומגדר

1.1.1 מגדר ותרבות

מגדר היא סוגיה בסיסית אשר חולשת על תיאוריות רבות ועל צורות הסתכלות שונות מאד זו מזו. מגדר, ראשית כל, הינה הגדרה בעלת מטען חברתי והבנייתי, לעומת מושג אחר, בסיסי יותר, מין. מין הינו הגדרה ביולוגית של הבדלים בין נשים וגברים, הגדרה אשר נקבעת עם היוולדות התינוק אשר קובעת את מינו (למרות שישנם גם מקרים נדירים שעם היוולדות התינוק לא ניתן לקבוע את מינו או את מינה). מגדר, לעומת זאת, הינה הגדרה 'סוציולוגית', שבאה לתאר ערכים והשקפות עולם של חברה כלפי גורמים שונים בחברה והיחס אליהם. כלומר, בעוד שהמין נקבע על ידי איבר מינו של האדם, מגדר היא השקפתה של החברה, אשר מסוגלת לייחס תכונות שונות מאד למגדרים שונים, בין חברות השונות זו מזו. מעבר לכך, בעוד שמין ישנו, באופן סדיר, שניים בלבד, התפיסה המגדרית רואה במרחב המגדרי כבתור 'ספקטרום', שבו יש מקום לשלל סוגים של מגדרים, כאלו שאינם מסתיימים בדיכוטומיה הארכאית של זכר ונקבה (Lindsey, 2015).

כלומר, מגדר פועל לפי נורמות שנוצרות על פי ערכי החברה, המנהגים שלה, וכך נוצרת אינדוקציה מאד חזקה בין המושג מגדר לבין המושג 'תרבות' (ועל כן תרבות ארגונית). שניהם מופשטים ומביעים דברים לעיתים קרובות נסתרים מהעין. המשמעות העיקרית של המעבר בין מין למגדר היא העובדה המוחלטת אשר כיום, לא ניתן להתייחס לאפליה כתוצאה של פערים ביולוגיים המסבירים יתרון פיזי של הגבר על פני האישה, אלא לחלופין, תוצאה של ראייה מגדרית, מפלה ובעיקר חברתית של מקום האישה ויכולות האישה, בלי קשר למציאות עצמה (Warnecke, 2013).

כך למעשה נוצרות דעות קדומות שעיצבו ועדיין מעצבות את הדרך שבה ארגונים מתייחסים לתפקידים שאותם אמורים למלא נשים ולתפקידים שאותם אמורים למלא גברים. למשל, לאורך שנים, ואף עדיין כיום, תפקיד המזכיר בחברה היה שייד תמיד לאישה, זאת לעומת תפקיד המנהל,